

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

Кафедра іноземних мов та українознавства

Шаравара Т.О.

**ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОШУК
І РОБОТА З БІБЛІОТЕЧНИМИ
РЕСУРСАМИ**

**Навчальний посібник
для аспірантів**

Київ
Видавництво Ліра-К
2016

УДК 001.891:025.4.03(075.8)

ББК 72.52я73

Ш 251

Рецензенти:

Жванко Л.М. – доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії і культурології Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова.

Турченко Ф.Г. – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри новітньої історії України Запорізького національного університету.

Якименко М.А. – доктор історичних наук, професор, професор кафедри філософії, історії та педагогіки Полтавської державної аграрної академії.

Горбань Ю.І. – кандидат культурології, доцент кафедри книгознавства і бібліотекознавства, директор наукової бібліотеки Київського національного університету культури і мистецтв.

Рекомендовано до друку Вченою радою Полтавської державної аграрної академії як навчальний посібник для здобувачів вищої освіти (аспірантів)

вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації.

(Протокол № 19 від 12 квітня 2016 р.).

Шаравара Т.О.

Ш 251 Інформаційний пошук і робота з бібліотечними ресурсами : навч. посіб. / Шаравара Т.О. – К. : Видавництво Ліра-К, 2016. –256 с.

ISBN 978-617-7320-54-7

Посібник призначений для здобувачів вищої освіти, які навчаються в аспірантурі (з різних спеціальностей), з метою одержання практичних навичок у роботі з різноманітними джерелами. Навчальне видання містить роз'яснення базових принципів, підходів та методології наукового дослідження, способів пошуку інформації, її класифікації та відбору. Значна увага приділена правилам опису наукових джерел. Окремо висвітлено особливості роботи вітчизняних та зарубіжних бібліотек; порядок підготовки дисертації до захисту тощо.

ISBN 978-617-7320-54-7

© Шаравара Т.О., 2016

© Видавництво Ліра-К, 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
Тема 1. ОСНОВИ ТЕОРІЇ БІБЛОГРАФІЧНИХ ЗНАНЬ	8
1.1. Сутність поняття «бібліографія». Зародження бібліографічної діяльності.	9
1.2. Становлення бібліографічної діяльності у XVII – XIX століттях.....	11
1.3. Розвиток бібліографії протягом XX століття та розширення категоріального апарату.....	14
1.4. Система, види і завдання сучасної бібліографії.....	17
Тема 2. БІБЛОГРАФУВАННЯ ЯК ПРОЦЕС ВИРОБНИЦТВА БІБЛОГРАФІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ	24
2.1. Основні напрями і компоненти бібліографічної діяльності та завдання бібліографії.	25
2.2. Інформація, її види і класифікація.....	28
2.3. Поняття про бібліографічну інформацію.....	34
2.4. Бібліографічні ресурси (продукція) та їхні види: посібники, покажчики, списки, огляди, путівники, каталоги, словники, календарі тощо.	37
2.5. Бібліографічний опис і його елементи.....	47
2.6. Сучасні стандарти бібліографічного опису	50
2.7. Бібліографічний відбір та критерії відбору інформації.....	52
Тема 3. СУЧАСНА СИСТЕМА ПОШУКУ ТА ОБРОБЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ	72
3.1. Інформаційний пошук та аналіз інформації	73
3.2. Технології пошуку й добору джерел.....	77

3.3. Інформаційно-пошукова мова. Види каталогів.....	82
3.4. Наукова література як джерело інформації. Види наукової продукції.....	86
3.5. Організація роботи з науковою літературою.....	90
3.6. Структура наукового документа. Підготовка наукової продукції до друку.....	104

Тема 4. НАУКА І ПІДГОТОВКА НАУКОВОЇ РОБОТИ..... 109

4.1. Поняття «наука», її виміри, зміст, функції і завдання.....	110
4.2. Науково-дослідна робота, схема та етапи її проведення....	113
4.3. Джерельна база дослідження	116
4.4. Типові помилки при підготовці наукового дослідження ...	117
4.5. Окремі аспекти інтелектуальної власності в Україні	119
4.6. Правильний скорочений опис наукових ступенів в Україні.....	125

Тема 5. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ 129

5.1. Формулювання наукової ідеї, гіпотези, закону, концепції, теорії.....	130
5.2. Принципи й основні підходи в наукових дослідженнях. ...	135
5.3. Поняття і понятійний апарат науки. Сутність методології та методики дослідження.....	141

Тема 6. МЕТОДИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ 147

6.1. Поняття «методу»: риси, класифікація, системність.....	148
6.2. Традиційні загальнонаукові методи дослідження.....	152
6.3. Сучасні (модерні) загальнонаукові методи дослідження...	160
6.4. Міждисциплінарні методи накопичення первинної інформації: опитування (анкетування, інтерв'ю), спостереження, експеримент, аналіз.....	163

6.5. Поняття наукової системи. Конкретно-наукові і спеціальні методи дослідження..... 169

Тема 7. БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА У СВІТІ ТА УКРАЇНІ..... 181

7.1. Види наукових бібліотек: універсальні, спеціальні, галузеві..... 182

7.2. Діяльність електронних бібліотек у країнах світу та Україні 189

7.3. Національна бібліотека України (НБУ) імені В.І. Вернадського 194

7.4. РНБ як універсальна наукова бібліотека: підрозділи, історія, сьогодення 197

7.5. Бібліотеки Близького Сходу 204

Тема 8. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ДИСЕРТАЦІЙ ТА АВТОРЕФЕРАТІВ ДИСЕРТАЦІЙ..... 208

8.1. Загальні положення..... 209

8.2. Структура дисертації та вимоги до змісту..... 211

8.3. Основна частина..... 215

8.4. Правила оформлення дисертації..... 217

8.5. Автореферат дисертації..... 227

8.6. Подання документів на попередній розгляд та захист дисертації..... 232

Загальний огляд рекомендованої літератури 253